

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף פט

למדנו במשנתנו - האשה שאמרו לה מת בעלך ונישאת ואח"כ בא בעלה, אין לה כתובה:

הטעם שתיקנו לאשה כתובה, כדי שלא תהיה האשה קלה בעיני בעלה להוציאה, אבל באשה זו אדרבה רצו שתהיה קלה בעיניו להוציאה.

למדנו במשנתנו - אין לה פירות (= הבעל השני לא צריך להחזיר לה את הפירות שאכל מנכסי מלוג), ולא מזונות (= אינו חייב במזונותיה), ולא בלאות (= אין הבעל הראשון והשני צריכים לשלם לה על בגדים שנשחקו ובלו):

הטעם שקנסו אותה בכל זה משום שתנאי כתובה בכתובה, וכיון שאין לה כתובה הרי שאין לה את כל הדברים הללו שהם בכלל תנאי הכתובה.

למדנו במשנתנו - נטלה מזה ומזה (= אם האשה נטלה כתובה או פירות מהבעל הראשון או השני עליה להחזיר):

החידוש הוא שלמרות שהיא כבר תפשה את הכתובה או הפירות מוציאים אותם מידה.

למדנו במשנתנו - האשה שאמרו לה מת בעלך ונישאת ואח"כ בא בעלה, הוולד ממזר (= בין הנולד מהראשון ובין הנולד מהשני):

שנינו במס' תרומות (פרק ב משנה ב): אין מפרישים תרומה מפירות טמאים על פירות טהורים, כיון שמפסיד את הכהן (= שהפירות שהפריש הם תרומה ועליו לתת אותם לכהן, אבל לכהן אסור לאוכלם מחמת טומאתם), ואם הפריש בשוגג, תרומתו תרומה, אבל במזיד 'לא עשה ולא כלום'. הגמרא מבררת מה הכוונה 'לא עשה ולא כלום':

לדעת רב חסדא - שאפילו הפירות הטמאים שהפריש ונעשו תרומה חוזרים להיות טבל, ובוודאי שהפירות שהפריש עליהם את התרומה נשאר טבל.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com



052-342-4473



לדעת רב נתן ברבי אושעיא - השיריים דהיינו הפירות שעליהם הפריש את התרומה נשאר חלון, ויחזור ויפריש עליהם תרומה מפירות טהורים, אבל הפירות הטמאים שהפריש ונעשו תרומה נשאר עליהם שם תרומה.

רב חסדא לא אמר כרב נתן ברבי אושעיא, משום שאם תאמר שהפירות הטמאים שהפריש נעשו תרומה, יש לחשוש שמא יפסע ולא יחזור ויפריש עליהם תרומה מפירות טהורים.

קושיא: מדוע לא חוששים שמא יפסע במקרה אחר ששנינו במס' תרומות (פרק ג משנה א) - מי שתרום קישות ונמצאת מרה ואינה ראויה לאכילה, או שתרום אבטיח ונמצא שהוא סרוח ואינו ראוי לאכילה, הדין הוא שהפירות שהפריש חל עליהם שם תרומה אבל צריך לחזור ולתרום על הפירות שהופרש עליהם, ולא חוששים שמא יפסע ולא יחזור ויפריש עליהם תרומה מפירות אחרים.

תירוץ: במקרה שתרום קישות ונמצאת מרה, הוא שוגג ולא התכוון לעשות איסור (= כפי שהמשנה שם אומרת 'ונמצאת' דהיינו שלא ידע קודם), ולכן אין לחשוש שמא יפסע, אבל במקרה שתרום מפירות טמאים על טהורים הוא התכוון לעשות איסור במזיד, ולכן חש לחשוש שמא יפסע.

ורמי שוגג אשוגג: מדוע במשנה הראשונה שהבאנו ממס' תרומות (= 'אין תורמין מן הטמא על הטהור') הדין הוא שאם תרום בשוגג תרומתו תרומה ואינו צריך לחזור ולתרום שוב, ואילו במשנה השניה שהבאנו ממס' תרומות (= 'התורם קישות ונמצאת מרה') הדין הוא שתרומתו תרומה אבל צריך לחזור ולתרום שוב?

תירוץ: בתורם קישות הוא שוגג הקרוב למזיד, לפי שהיה לו לטעום ממנה לפני שמפריש (= *כלומר שיפריש על חלק מאותו קישות כדי שיוכל לטעום ממנה ולבדוק האם היא מרה. תוס'*), ולכן עליו לחזור ולתרום, אבל המפריש בשוגג מפירות טמאים על טהורים זהו שוגג גמור, שלא היה לו לדעת שהם טמאים.

ורמי מזיד אמזיד: מדוע במשנה הראשונה שהבאנו ממס' תרומות (= 'אין תורמין מן הטמא על הטהור') הדין הוא שאם תרום במזיד לא עשה כלום, ואילו במשנה במס' דמאי כתוב שהתורם מפירות הגדלים בעציץ שאינו נקוב (= 'אינו נחשב כמחובר לקרקע ולכן פטור מתרומות ומעשרות מן התורה) על פירות הגדלים בעציץ נקוב (= נחשב כמחובר לקרקע ולכן חייב בתרומות ומעשרות מן התורה), הדין הוא שחל

(המשך בדף הבא ↓)

שם תרומה על מה שהפריש אבל צריך לחזור ולתרום שוב, ומדוע לא חוששים שמא יפשע ולא יתרום שוב כפי שאמר רב חסדא לגבי התורם במזיד מן הטמא על הטהור שלא עשה כלום שמא יפשע?

תירוץ: בתרי מאני כלומר בשני כלים (= עציץ נקוב ועציץ שאינו נקוב) הוא ישמע לנו לחזור ולתרום שוב, אבל בתורם מן הטמא על הטהור שמדובר שם שהפירות גדלו בכלי אחד (= בעציץ נקוב), אם נאמר לו שחל שם תרומה על מה שהפריש הוא לא ישמע לנו לחזור ולתרום שוב, אלא יתן את התרומה הטמאה לכהן, ולכן אמרו חכמים שלא עשה כלום וגם מה שהפריש חזר להיות טבל, וכעת הוא יחזור ויפריש מפירות טהורים.

ולרבי נתן ברבי אושעיא: שאמר למעלה שהתורם מן הטמא על הטהור הדין הוא שהשיריים דהיינו הפירות שעליהם הפריש את התרומה נשארו חולין, אבל הפירות הטמאים שהפריש ונעשו תרומה נשאר עליהם שם תרומה, קשה מדוע זה שונה מהמשנה במס' דמאי - שישראל התורם מעציץ נקוב (= נחשב כמחובר לקרקע וחייב במעשרות מן התורה) על עציץ שאינו נקוב (= אינו נחשב כמחובר לקרקע ופטור ממעשרות מן התורה) תרומתו תרומה, אבל אסור לכהן לאוכלה עד שיפריש על זה הישראל תרומה ממקום אחר ובכך יתיר לכהן לאכול את התרומה (= לפי שהנתרם שלא כדין נחשב כטבל, וכיון שהתרומה נתרמה שלא כדין אסור לכהן לאוכלה), ומה זה שונה ממפריש מן הטמא על הטהור שחל שם תרומה על מה שהפריש ואינו טבל.

תירוץ: במפריש מן הטמא על הטהור חל על זה שם תרומה מן התורה, כמו שנאמר "וְלֹא תִשָּׂאוּ עֲלֵיו חֹטֵא בְּהִרְמִיכֶם אֶת חֲלָבוֹ מִמֶּנּוּ", כלומר שאם מפריש מפירות טובים על רעים אין בזה חטא אבל אם מפריש מפירות רעים על טובים יש בזה חטא, משמע שלמרות שיש בזה חטא תרומתו תרומה (= שאם אין תרומתו תרומה אין בזה חטא, שלא עשה כלום), וכמו כן המפריש מן הטמא על הטהור אף שיש בזה חטא חל על זה שם תרומה מן התורה, אבל המפריש מעציץ נקוב על שאינו נקוב לא חל על זה שם תרומה כלל, לפי שמפריש מדבר שחייב בתרומה ומעשרות (= עציץ נקוב) על דבר הפטור (= עציץ שאינו נקוב), והוא טבל גמור ואסור לאוכלו, אלא שחכמים גזרו שיתן אותו לכהן מאחר שקרא עליו שם תרומה, ועל הישראל שהפריש שלא כדין לחזור ולהפריש תרומה ומעשר כדין על מה שנתן לכהן כדי שהכהן יוכל לאוכלו.

אמר ליה רבה לרב חסדא: לדברך שאמרת למעלה שהתורם מן הטמא על הטהור לא עשה כלום, ואפילו אותם הפירות שקרא עליהם שם תרומה חוזרים להיות טבל,

(המשך בדף הבא ↓)

והטעם הוא, גזרה שמא יפשע ולא יחזור ויפריש שוב. א"כ יש להקשות, האם יתכן שיש דבר שהוא תרומה מן התורה וחכמים מוציאים אותו לחולין משום גזרה 'שמא יפשע'? וכי בית דין יכולים לעקור דבר מן התורה?

ענה לו רב חסדא לרבא: וכי אתה לא סובר כך? והרי למדנו במשנתנו - האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה שמת והלכה ונישאת לאחר ואח"כ בא בעלה, קנסו אותה שבין הוולד שנוול מבעלה הראשון ובין הוולד שנוול מבעלה השני שניהם ממזרים. אמנם מובן שהוולד הנולד מהשני הוא ממזר כיון שהיא אשת איש, אבל מדוע אנו אומרים שהוולד הנולד מהראשון הוא ממזר ובכך מתירים לו לשאת ממזרת, והרי היא אשתו לכל דבר והוולד כשר ואסור בממזרת? אלא מוכח שחכמים יכולים לעקור דבר מן התורה!

דחייא: הוא אסור בממזרת, והוא נחשב לממזר רק לגבי זה שהוא אסור לשאת בת ישראל, וזהו קנס בעלמא ולא עקירת דבר מן התורה. (= להחמיר ולעשות סייג לתורה אין זה עקירה, אבל להקל על דברי תורה זוהי עקירה. רש"י).

כעת הגמרא מביאה הוכחות שיש לחכמים כח לעקור דבר מן התורה:

מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה: יתומה קטנה שהשיאוה אמה ואחיה, קידושיה קידושין רק מדרבנן, ונחלקו התנאים ממתי היא נחשבת כאשתו לענין שהוא יורש אותה אם מתה: לדעת ב"ש - כשתגיע לפירקה בַּשָּׁנִים ובהבאת שער, ולדעת ב"ה - משתכנס לחופה. משמע שלדעת ב"ש די בכך שהגיעה לפירקה, ואפילו אם לא נכנסה לחופה הוא יורש אותה, ואם הוא כהן הרי הוא מיטמא לה, לפי שהיא כאשתו לכל דבר. ויש להקשות שהרי אפילו אם אשתו גדולה אינו יורשה ואינו מיטמא לה לפני שנכנסה לחופה, אלא צריך לומר שב"ש אכן סוברים שהיא צריכה גם להיכנס לחופה, וכך אמרו ב"ש לב"ה - לשיטתכם שהוא יורשה משתכנס לחופה זה רק לאחר שהגיעה לפירקה שאז מועילה לה חופה, אבל לפני כן לא מועילה לה חופה.

כעת הגמרא מוכיחה מהברייתא הנ"ל שיש לחכמים כח לעקור דבר מן התורה:

קתני מיהת: כתוב בברייתא הזאת שהבעל יורש את אשתו הקטנה למרות שמן התורה יורשי אביה יורשים אותה ולא הוא (= שהרי מן התורה אין נישואיה נישואין), מוכח שיש לחכמים כח לעקור דבר מן התורה!

דחייה: זה מצד 'הפקר בית דין הפקר', כלומר שיש לחכמים כח להפקיע ממון מבעליו, ולא מצד עקירת דבר מן התורה.

"וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא לְשִׁלְשֵׁת הַיָּמִים כְּעֵצַת הַשָּׁרִים וְהַזְּקֵנִים יִחָרֵם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבְדֵּל מִקְהַל הַגּוֹלָה": זה נאמר בעניין עזרא הסופר שרצה לצוות את אותם מישראל שהיו נשואים לנשים נכריות לגרש אותן, ואמר שכל מי שלא יבוא לירושלים לאסיפה יחרם כל רכושו.

הגמרא חוזרת לברייתא לעיל ומוכיחה שיש לחכמים כח לעקור דבר מן התורה:

ומיטמא לה: כהן מיטמא לאשתו הקטנה. והרי רק לאביה מותר להיטמא לה ולא לבעלה (= שאין נישואיו נישואין מן התורה), ובכל זאת חכמים עקרו דבר מן התורה שבעלה מיטמא לה.

דחייה: בעלה מיטמא לה מדין 'מת מצווה', כלומר שמותר לכהן להיטמא למת מצווה, וכיוון שהיא נחשבת לכזאת הרי שמותר לבעלה להיטמא לה.